WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ

Nr. 6.

T. III. 1926.

2. Wojskowe wiadomości bibljograficzne.

DZIAŁ OGÓLNY.

HALL HUBERT — *British Archives and the Sources for the History of the World War. London, 1925.—Str. XXI. 445+2 tabl. C. B. W. sygn. 110.226/II.*

Dzieło to, omawiające poraz pierwszy bardzo dokładnie archiwistykę angielską, porusza następujące zagadnienia: 1) Obecną organizację angielskich archiwów, które rozpadają się na dwa główne działy t. j. na archiwa metropolji i archiwa dominjów oraz państw podległych; przyczem w skład archiwów metropolji wchodzą archiwa państwowe, lokalne (świeckie i kościelne), wojenne oraz Szkocji, Irlandji i t. d. a do archiwów dominjów należą archiwa kanadyjskie, australijskie i południowo-afrykańskie. 2) Zawartość archiwów, na które składają się dokumenty państwowe, samorządowe organizacyj zawodowych i społecznych oraz prywatne. 3) Historję arhiwów angiel., zaczynającą się od wczesnego średniowiecza i wykazującą wielkie zmiany organizacyjne, uzależnione od ogromnego i wielostronnego rozrostu materjałów; historja przytem administracji archiwów wykazuje wielkie braki. 4) Obecny stan archiwów angiel., kształtujący się pod wpływem postanowień specjalnej i stałej Komisji Archiwalnej, która oparta na gruntownem zbadaniu urządzeń archiwalnych na kontynencie Europy i w Stanach Zjedn., wykreśliła program pracy dotyczącej zarówno wewnętrznej administracji archiwów jak i pracy naukowej a zwłaszcza wydawniczej dla archiwów angielskich.

ORGANIZACJA WOJSKA.

WAYMEL, *col. — Les officiers de réserve dans la nation. Paris, 1925, Lavauzelle. — Str. 88. — C. B. W. sygn. 33.125/II.*

Praca wartościowa. Autor porusza w niej zagadnienie, które nabrało we Francji szczególnego znaczenia w związku z hasłem t zw. „krótkiej służby wojskowej“. Nie dotykając organizacji kadrów oficerów rezerwy ani ich uzupełniania, omawia autor szeroko sposób zużytkowania ich dla celów wojskowych w czasie pokoju. Przyjmując, że szkolenie przedwojskowe i moralne wychowanie młodzieży są wstępnem studjum dla t. zw. krótkiej służby wojskowej — uważa, że właśnie do tych dziedzin pracy należy powołać oficerów rezerwy. Wskazuje przytem, że do pracy tej należy przygotować całe społeczeństwo, aby zrozumiało, że ten ciężar jest nieodłącznie związany z ulgą służby krótkiej. Po tych uwagach wstępnych omawia dokładniej rolę, jaką na tem polu mogą odegrać oficerowie rezerwy, a wreszcie rzuca ogólny program wyszkolenia przedwojskowego.

REGELE OSKAR, *Stabshpt. — Staatsverfassung und Wehrverfassung. Fragen der Wehrpolitik. Berlin, 1925, Eisenschmidt. — Str. 47. — C. B. W. sygn. 33.191/II.*

Autor, przyjąwszy za punkt wyjścia, że nauka o państwie bez uwzględnienia organizacji wojskowej — jest zawsze niepełna i że nauka o ustawo-

dawstwie wojskowem bez uwzględnienia całej nauki o państwie — jest pozbawiona przewodnich idei — dąży do wykazania w dziejach łączności, jaka zachodzi między państwem i wojskiem i to bez względu na poziom kulturalny państwa i formę organizacyjną wojska. W zakończeniu omawia autor wpływ, jaki na to zagadnienie wywarła wojna światowa.

Praca ujęta ze stanowiska zasadniczego, bada samo zagadnienie i stwierdza poszczególne formy zaszłych zmian, nie wchodząc w osądzanie wartości danych przeobrażeń.

WIKTORIN, *Obstlt.—Die Heere Europas. Ein militärpolitisches Handbuch. Charlottenburg, 1926, Offene Worte. — Str. 128, I tabl. — C. B. W. sygn. 110.728/II.*

Autor twierdzi, że postanowienia traktatów w Wersalu, St. Germain, Trianon i Neuilly, ograniczające wojska i zbrojenia, dotknęły przedewszystkiem państwa zwyciężone i w ten sposób naruszyły równowagę naturalną państw w Europie. Jest bowiem rzeczą znamienną, że kraje mniej zasobne i żywotne utrzymują wojska przerastające ich środki i możliwości. W mniemaniu autora przywrócenie tej równowagi jest naglącą koniecznością i warunkiem prawdziwego pokoju. W celu zorjentowania nie tylko kół wojskowych lecz również kierowników polityki państwowej w rozwoju od czasu zawarcia pokoju oraz w stanie obecnych sił zbrojnych Europy opracował autor tę książkę. Zapoznanie się z artykułem dotyczącym Polski dowodzi, jak dalece autor daleki jest od objektywności; wnioski przez niego wysnute i charakterystyka poszczególnych państw wyrosły z podłoża szowinistycznego.

OGÓLNE WYSZKOLENIE WOJSKA

GOŁOWKIN W. — *Ukazanija po mietodikie strojewoj i polewoj podgotowki piechoty. Moskwa, 1924, Wysszij Wojennyj Redakcjonnyj Sowiet. Str. 111. — C. B. W. sygn. 66.361/I.*

Podstawę książki Gołowkina stanowią jego wykłady w Wyższej Szkole Strzeleckiej, wygłoszone w latacu 1922 — 24. Jest to podręcznik poświęcony metodyce wychowania wojskowego i wyszkolenia kompanji.

Składa się on z następujących rozdziałów: I — Zadanie i zakres wychowania i wyszkolenia; II — Metody wychowania i wyszkolenia; III — Wyszkolenie kompanji w mustrze formalnej:, IV — Taktyczne wyszkolenie drużyny, plutonu i kompanji; V — Służba polowa; VI — Działania nocne.

CHANAL J., *cdt. — Questionnaire pour l'instruction théorique et l'éducation militaire du soldat. Paris, 1925, Levrault. — Str IV, 180. — C. B. W. sygn. 110.161/I.*

Autor stara się dać instruktorom podręcznik do szkolenia, a rekrutom pomoc do przyswojenia dokładniejszej znajomości regulaminów. Książeczka ta, uwzględniająca przedewszystkiem zakres wiadomości piechura, może być jednak przydatną dla szeregowych wszystkich broni.

Książeczka omawia w formie pytań i jasno ujętych odpowiedzi następujące zagadnienia: Wychowanie moralne, obowiązek służby wojskowej, zasady organizacji wojskowej, służbę wewnętrzną, zaopatrzenie i żołd, umundurowanie, hygjenę koszar, służbę w polu, narzędzia pomocnicze, roboty polowe, ochronę przeciwgazową, instrukcję strzelania, uzbrojenie i amunicję, czołgi, służbę garnizonową, transporty kolejowe, książki służbowe, mobilizację, wojskowy kodeks karny,

COCHENHAUSEN, *Obstlt. — Die kriegswissenschaftliche Fortbildung des Truppenoffiziers. Berlin, 1925, Mittler.—Str. VIII, 224. — C.B.W. sygn. 110.701/II.*

Zdaniem autora oficer ma być wychowany przedewszystkiem na człowieka czynu, a podstawę jego wiadomości ma stanowić znajomość regulaminów, którą powinien zdobyć przez własne studjum. Książka ta ma mu ułatwić jego pracę. Rozpada się ona na następujące części: Plan ćwiczeń, szkic sy-

tuacji wojennej i projekt zadania, gra wojenna, gra w terenie, prace zimowe i wykłady, przygotowanie do egzaminu wyższego i t. d. Obszerniej motywuje autor potrzebę studjowania historji wojen, a zwłaszcza ostatniej wojny światowej.

SAPERZY.

BLINOW. W.—*Wzrywczatyje wieszczestwa. Pietrograd, 1922, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo.—Str. 56—C.B.W. sygn. 65.715/II.*

Jest to krótki podręcznik przeznaczony dla szkół minerskich. W kilku pierwszych rozdziałach autor daje ogólną charakterystykę materjałów wybuchowych, ich zastosowanie i sposób wysadzania różnych przedmiotów w terenie.

Dalsze rozdziały poświęcone są omówieniu poszczególnych środków wybuchowych, jak piroksyliny, melinitu, rtęci piorunującej i t. d.

MARYNARKA.

NAUTICUS. *Jahrbuch für Deutschlands Seeinteressen. Hgb. v. Vizeadmiral Hollweg. Berlin, 1923, Mittler.—Str. XXVIII, 381—C.B.W. sygn. 11.759/II.*

Wznowione po dziewięciu latach wydawnictwo dostosowano do nowych warunków politycznych Niemiec. Dawne wydawnictwo orjentowało szeroką publiczność o stałym wzroście morskiej siły niemieckiej na tle ówczesnych potęg morskich, obecne ma za zadanie utrzymywać ogół niemiecki w ciągłej świadomości, że dla politycznej i gospodarczej odbudowy Niemiec niezbędną jest flota.

Wydawnictwo rozpada się na cztery główne części, a mianowicie na część gospodarczo - polityczną, obejmującą 9 artykułów dotyczących historji niemieckiej marynarki, kolonij niemieckich i wpływu następstw wojny światowej na morskie położenie Niemiec; na część techniczno - marynarską (4 artykuły); na część polityczno-wojskową (4 artykuły) i na część statystyczną, zawierające dane o ogólnym handlu światowym i o handlu morskim, dalej szczegóły dotyczące ruchu okrętowego, budowy okrętów, rybołóstwa i ruchu lotniczego, a wreszcie dane odnoszące się do światowej marynarki wojennej.

W zakończeniu wydawnictwa umieszczono obszerne zestawienie najważniejszej literatury oraz skorowidz osobowy i rzeczowy.

SZKOLNICTWO WOJSKOWE.

SBORNIK.—*Dwa goda Krasnoj akadiemji gienieralnego sztaba. Moskwa, 1921, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo.—Str. 69.—C.B.W. sygn. 22.821/II.*

Książka ta składa się z szeregu artykułów, omawiających pierwsze 2 lata sowieckiej akademji Sztabu Generalnego, a napisanych przez jej wychowanków. Prac tych jest 7, a mianowicie: 1) A. Stieckij—Dwa lata czerwonej akademji Sztabu Generalnego; 2) L. Lebiediew — Nauczanie w akademji a wymagania wojny domowej; 3) Dragilew—Praca frakcji partji komunistycznej w akademji; 4) Bielickij — Czerwoni sztabowcy na froncie; 5) Zajcew—Armja pracy i czerwona akademja Sztabu Generalnego; 6) Podgorieckij—Wojskowo - naukowe towarzystwo badania wojny domowej; 7) Trifonow — Jeden z zasadniczych celów Wojskowego Towarzystwa Naukowego.

Za wyjątkiem pracy Podgorieckiego, który podaje dosyć ciekawe wytyczne do prowadzenia studjów nad rosyjską wojną domową, pozostałe poza pewnemi danemi do rozwoju sowieckiej akademji Sztabu Generalnego nic przynoszą nic nowego.

STRATEGJA I TAKTYKA.

SWEENEY WALTER C., *lieut. col. — Military Intelligence. A new weapon in war New York, 1924.—Str. VIII, 2 nlb., 259.—C.B.W. sygn. 110.353/II.*

Autor w czasie wojny światowej był szefem sekcji cenzury w oddziale wywiadowczym Szt. Gen., później dowódcą 28 amer. dywizji w polu; od 1921 jest szefem Oddz. Wywiadowczego 1-go Okręgu Korpusowego w Bostonie. W książce tej autor rozpatruje wywiad wojskowy na podstawie własnego doświadczenia, obserwacji i studjów. Nie jest to jednak ani regulamin służby wywiadowczej ani też jej historja. Książka zawiera poglądy i wnioski autora, dotyczące działań wywiadu wojskowego, jego znaczenia w machinie wojskowej oraz w życiu narodu w ogólności, oraz jego doniosłości zarówno w czasie pokoju jak i wojny. Żadna z działalności wojskowych nie jest otoczona taką tajemniczością jak wywiad wojskowy i żadna nie jest tak mylnie pojmowana. Z tego powodu autor opracowując książkę miał na względzie czytelnika nie obznajmionego ani z fachową terminologją wojskową ani z organizacją wojska.

Praca rozpada się na następujące rozdziały: I — Rozwój wywiadu wojskowego; II—Definicja wywiadu wojskowego; III—Organizacja; IV—Problemy nowoczesnej wojny; V—Służba wywiadowcza w wojnie światowej; VI—Funkcje i personel; VII—Zliczenie informacyj; VIII—Ocena krytyczna informacyj; IX—Dostarczanie informacyj (komu należy); X—Tajna służba wywiadowcza. Mapy. XI—Cenzura; XII—Kwalifikacja personelu.

RITTER HANS, *Hpt.—Der Luftkrieg. Berlin, 1926, Koehler.—Str. VI. 263.—C.B.W. sygn. 110.786/II.*

Autor, znany wojskowy pisarz niemiecki, omawia zagadnienie lotnictwa, jako jednej z głównych broni przyszłej wojny. Książka ma założenie propagandowe, idzie bowiem autorowi o pouczenie narodu niemieckiego o zasadniczej doniosłości tej broni i o jej specjalnem znaczeniu dla Niemiec.

Autor omawia więc rozwój wojennego lotnictwa do r. 1914, następnie przedstawia obszernie rolę lotnictwa w czasie wojny światowej, zmiany techniczne w lotnictwie oraz wpływ lotnictwa na pracę wywiadu, na taktykę walk, na taktykę ognia i t. d. i jego ilościowy rozrost pod koniec wojny u wszystkich walczących przeciwników.

Dalej wskazuje zmiany, jakim uległo lotnictwo od zakończenia wojny światowej i wreszcie w obszernym wywodzie omawia zarówno strategiczne i taktyczne jak techniczne i moralne znaczenie lotnictwa w przyszłej wojnie.

MARCINKOWSKIJ W.—*Osnownyje elementy deszifrowanija po aerosnimkam wojennych objektow i maskirowka. Moskwa, 1925, Izdanije żurnała „Wiestnik Wozdusznago Fłota“.—Str. 28, VIII tablic zdjęć fotograficznych.—C.B.W. sygn. 33.109/II.*

Autor wykazuje ścisłą zależność pomiędzy dwoma wręcz przeciwnemi pomocniczemi środkami walki, a mianowicie maskowaniem i fotografją lotniczą, które wobec ogromnego rozwoju techniki wojennej nabierają coraz większego znaczenia. Zadaniem maskowania jest ukrycie przed aparatem fotograficznym nieprzyjacielskiego lotnika tych wszystkich objektów wojskowych, jak rowy strzeleckie, stanowiska bateryj, składy amunicji, prowiantu i t. p., których bezpieczeństwu zagraża wykrycie ich przez nieprzyjaciela drogą fotografji lotniczej, tej najpotężniejszej broni współczesnych zwiadów na polu walki. Tylko dokładne zbadanie wszelkich możliwości fotografji lotniczej pozwala podjąć z nią skuteczną walkę za pomocą maskowania.

MIKULIN W.—*Stratiegiczeskaja konnica. B. m., 1923.—Str. 98 — C. B. W. sygn. 25.831/I.*

Praca niniejsza poświęcona zagadnieniu strategicznej osłony i zwiadów kawalerji, powstała jako komentarz, a właściwie uzupełnienie do pierwszego sowieckiego regulaminu służby polowej z r. 1918. Regulamin ten układany

w okresie tworzenia się nowej rosyjskiej siły zbrojnej po ostatecznem zlikwidowaniu dawnego zupełnie zdemoralizowanego wojska, był właściwie tylko nieudolną przeróbką przedwojennego regulaminu rosyjskiego, nie uwzględniającą doświadczeń wojny światowej.

Poglądy tego regulaminu na użycie jazdy strategicznej musiały, zwłaszcza po doświadczeniach wyniesionych przez kawalerję Budiennego z wojen domowej i polskiej, ulec zasadniczym zmianom. Książka Mikulina, nie pretendując bynajmniej do wyczerpującego ujęcia zagadnienia, stara się uzupełnić braki regulaminu.

SKOSARIEWSKIJ G. I. — *Razwiedka. Leningrad, 1925, Wojennoje Izdatielstwo Leningradskogo Wojennogo Okruga. — Str. 168.*

Jest to podręcznik dla prowadzenia rozpoznania terenu i zbierania wiadomości o nieprzyjacielu pod względem taktycznym i politycznym.

Książka ta składa się z 3 działów. Pierwszy zawiera zadania na rozpoznanie terenu poza strefą działalności przeciwnika w celach obronnych lub ofensywnych. Drugi składa się z zadań na rozpoznanie terenu zajętego przez nieprzyjaciela. Dział trzeci, opracowany przez K. Podsotskiego p. t. „Wywiad polityczny", zawiera wykaz pytań, według których, należy zbierać informacje o nastrojach wojska nieprzyjacielkiego i ludności na terenie działań wojennych.

ALLÉHAUT, *col.—La guerre n'est pas une industrie. Paris, 1925, Levrault.— Str. XII, 156. — C. B. W. sygn. 110.498/II.*

Zadaniem tego dzieła jest gruntowna krytyka pracy niemieckiego gen. Taysen p. t. „*Material oder Moral. (Berlin, 1922, Mittler. — Str. 58. — C. B. W. sygn. 110.090/I),* która omawia zasady rządzące nową francuską metodą walki. Przeciwstawiając się też tezie niemieckiego autora stara się płk. Alléhaut wskazać, że błędne są jego wnioski i przeprowadza wywód, że jednak wojna nowoczesna nie jest przemysłem w rękach inżynierów lecz jest walką między ludźmi, gdzie człowiek stara się wyzyskać najintezywniej wartości materjalne, gdzie jednak na pierwsze miejsce wybijają się wartości, które zawsze charakteryzowały wojownika, a mianowicie wartości intelektualne, a przedewszystkiem moralne. Wywód swój przeprowadza autor w następujących rozdziałach: Ogólne poglądy na zasady walki stosowane we Francji. Artylerja. Kawalerja i czołgi. Lotnictwo. Piechota. Krytyka francuska prawa kadrów wojska.

ROHRBECK, *Obst. — Befehlstechnik und Kampfverfahren in kleinen Verbänden der Infanterie. Berlin, 1925, Mittler. — Str. VII, 76.—C B. W. sygn. 32 885/II.*

Książka ta przeznaczona jest dla podoficera i niższego oficera piechoty, a ma na celu wprowadzenie ich w współdziałanie dowodzonych przez nich oddziałów z innemi broniami. Podstawowe to zagadnienie dla nowoczesnej taktyki przeprowadza autor na schematycznych przykładach, dotyczących: 1) obrony bataljonu w łączności oraz 2) natarcia bataljonu w łączności.

Przy pierwszem zadaniu podaje więc autor rozkaz dowódcy bataljonu, a następnie omawia ugrupowania tego bataljonu, rozkaz dowódcy kompanji, rozkazy dotyczące, pomocniczych broni piechoty, oraz specjalne zadania poszczególnych grup; przy drugiem zaś zadaniu omawia marsz czołowy, wywiad, obronę w czasie marszu przed lotnikami oraz rozkazy do poszczególnych momentów bitwy. Jedna mapa i 11 szkiców uzupełniają tekst.

PAQUET, *lt. col. — La défaite militaire de l'Allemagne en 1918. L'usure des effectifs, La strategie allemande et la manoeuvre des Alliés. Paris, 1926, Levrault. — Str. 304, 3 szk., 3 mapy. — C. B. W. sygn. 110.809/II.*

W dziele tem, które opiera się na materjałach dokumentowych II Oddziału Szt. Gen. francuskiego, omawia autor postęp zużycia środków dyspozycyjnych przeciwnika. Równocześnie przedstawia autor niemiecką metodę walki, polegającą na gwałtownem przełamaniu frontu i przeciwstawia jej

metodę zastosowaną przez marsz. Focha. W myśl tej metody przez ciągłe zużywanie sił nieprzyjaciela doprowadził go marsz. Foch do stanu, w którym decydujące natarcie ofenzywne miało spowodować rozstrzygającą klęskę. Przed zastosowaniem jednak tego uderzenia, przygotowanego na 14 listopada, Niemcy zawarli zawieszenie broni. Dodane do tekstu mapy uprzytamniają przebieg działań, zastosowanych przez marsz. Focha.

GOŁOWIN, *gen. — Taktika w zadaczach. Ataka ukrieplennoj pozicii Berlin, 1925, Knigoizd. „Grad. Kitież“. — Str. 126, 2 nlb. — C. B. W. — sygn. 110 244/III.*

Praca b. profesora rosyjskiej Akad. Woj., przebywającego na emigracji, zawiera, prócz cyklu zadań taktycznych, dotyczących natarcia na pozycje umocnione, ciekawe opracowanie operacyjne szturmu Pragi przez Suworowa w r. 1794. (str. od 58 — 108). Autor podnosi, między innemi, trafne zarządzenie Kościuszki w sprawie przygotowania Pragi do obrony, których jednak po Maciejowicach nikt nie potrafił wykonać.

NAUKA O BRONI.

AKSIENOW A.—*Bojewyje otrawlajuszczije wieszczstwa. Moskwa, 1925, Izdatielstwo „Wojennyj Wiestnik“. — Str. 223. — C. B. W. sygn. 110.537/II.*

Autor, profesor Wyższej Wojskowo-Chemicznej Szkoły (Wysszaja Wojenno-chimiczeskaja Szkoła) w Moskwie, daje w swej książce obraz chemicznych i toksycznych właściwości gazów bojowych oraz metody ich produkcji.

Książka ta ma na celu spopularyzowanie wśród szerokich mas ludności S. S. S. R. przekonania o konieczności zapoznania się z substancjami trującemi. Pisana jest przystępnie, wymaga jednak znajomości podstawowych zasad chemji i biologji.

Aksienow dzieli bojowe substancje trujące na następujące grupy: I — Chlorowce; II — Substancje otrzymane z produktów suchej dystylacji drzewa; III — Substancje otrzymane z produktów suchej dystylacji węgla kamiennego; IV — Substancje zawierające arszenik; V — Substancje zawierające siarkę; VI — Pozostałe substancje trujące.

Przy opisie każdej substancji trującej podane jest jej działanie i sposoby produkcji.

HEIGL FRITZ, *Hpt. — Das Taschenbuch der Tanks. München, 1926, Lehmann. — Str. 402. — C. B. W. sygn. 110.618/II.*

Praca ukazała się jako trzecia pozycja wydawnictwa p. t. *Taschenbücher für Kriegs - und Luftflotten,* autor bowiem uważa czołgi za flotę ziemną (Landflotte). Książkę swą zaczyna autor od ogólnych szczegółów konstrukcyjnych i od opisu materjału. Następnie omawia dokładnie stan posiadania każdego z państw, poszczególne systemy oraz najlepszy sposób unieszkodliwienia każdego systemu. Wreszcie w trzeciej części przedstawia taktyczne zużytkowanie czołgów oraz ich ugrupowanie, natarcie czołgów, użycie czołgów w wojnie ruchowej, słabe strony czołgów a następnie obronę przed niemi a mianowicie: zachowanie piechoty przy różnych rodzajach natarcia czołgów przeciw czołgom, użycie dział przeciw czołgom, zwalczanie czołgów przez lotników, przez dalekonośną artylerję, przez broń piechoty, przez miotacze płomieni, gaz, elektryczne fale i wreszcie przez sztuczne przeszkody, pola minowe i t. d.

Autor posiada dokładne dane o opisywanym materjale.

GOŁOWIN N., *gen.—Tanki. Praga, 1925, Płamia. — Str. 122. i 7 szkiców. — C.B.W. sygn. 110.118/I.*

Gen. Gołowin daje na początku swojej pracy krótką historję powstania czołgów, a następnie omawia obszernie zastosowanie ich podczas wojny świa-

towej. Na podstawie doświadczenia wojny autor poświęca drugą część swojej książki na wysnucie wniosków co do roli, jaką tanki odegrają w przyszłej wojnie. Książka napisana, jak zresztą wszystkie prace gen. Gołowina, bardzo jasno. Wydanie staranne, zaopatrzone 14 rycinami przedstawiającemi najważniejsze typy czołgów.

SCHMITT, *Polizeihaupt.—Strassenpanzerwagen: Die Sonderwagen der Schutzpolizei. Berlin, 1925, Eisenschmidt.—Str. 179, 3 k. ilustr., 13 tabl. przekrojów wozów.—C.B.W. sygn. 110.583/II.*

Praca ta stanowi drugą część dzieła tego autora wydanego pt. *Waffentechnisches Unterrichtsbuch für den Polizeibeamten.* (*Berlin, 1925, Eisenschmidt.—Str. 274.—C.B.W. sygn. 110 552/II*) i dotyczy opancerzonych samochodów przydzielonych policji niemieckiej (t. zw. Schupo). Główną więc uwagę poświęca autor obecnie obowiązującym trzem systemom wozów, a mianowicie Sonderwagen Benz/2, Sonderwagen Ehrhardt/2 oraz Sonderwagen Daimler/2, dawne zaś samochody omawia pobieżniej w rozdziale obejmującym historję samochodów pancernych.

Praca, pojęta jako praktyczny podręcznik dla policji. porusza w formie krótkiej, dokładnej i ogromnie jasnej wszystkie zagadnienia związane z ogólną i szczegółową budową, konserwacją oraz użyciem technicznem samochodów. Osobny rozdział daje rzut oka na rozwój „wojennych wozów“ od najdawniejszych czasów aż do chwili obecnej.

SCHMITT, *Polizeihaupt.—Waffentechnisches Unterrichtsbuch für den Polizeibeamten. 5 Aufl. Berlin, 1926, Eisenschmidt. —Str. 274. — C.B.W. sygn. 110.552/II.*

Praca Schmitta pojęta jest jako podręcznik dla instruktora policyjnego i dla ucznia podlegającego wyszkoleniu. Zapoznaje zaś ona w sposób krótki i bardzo praktyczny z wszystkiemi środkami dyspozycyjnemi policjanta. Omawia więc broń uderzeniową (gumowe i stalowe laski) oraz broń białą (bagnet, szablę i lancę), potem krótką broń palną i jej amunicję, dalej pistolet systemu Mauzer 7.65, pistolet systemu Mauzer-pistole 9 mm. i Mauzer-pistole 7.63 oraz automatyczny pistolet systemu M. P. 18. Do każdej z tych broni dołączony jest dokładny opis, wskazówki co do użycia, czyszczenia oraz usuwania defektów przy użyciu.

Następnie w ten sam sposób opisuje karabinek systemu Kar. 96, karabin maszynowy systemu M. G. 08 oraz ręczne granaty.

Drugą część pracy poświęca autor nauce strzelania a trzecią rzucaniu granatów.

Książka przeznaczona dla wszystkich oddziałów policji bez względu na ich przynależność do krajów niemieckich—znalazła bardzo życzliwe przyjęcie.

GEOGRAFJA POLITYCZNA I WOJSKOWA.

MITIAJEW D.—*Sojuz sowietskich socjalisticzeskich riespublik. Moskwa, 1924, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdadielstwo.—Str. 142.—C.B.W. sygn. 27.165/I.*

Jest to popularna książka, dająca krótki przegląd pod względem politycznym i statystyczno-geograficznym Związku Sowieckich Socjalistycznych Republik.

Autor na początku podaje genezę powstania Związku i jego obecny ustrój polityczno-administracyjny. Dalsze rozdziały poświęcone są statystyczno-geograficznym wzmiankom o poszczególnych republikach i obwodach autonomicznych, wchodzących w skład S. S. S. R. Jako załącznik podana jest na końcu książki konstytucja Związku.

GARDAN, *cpt. — Cours élémentarire de topographie. 2 édit. Paris, 1926, Levrault.—Str. 200.—C.B.W. sygn. 110.139/II.*

Praca ta stanowi doskonały podręcznik zarówno dla oficerów-uczniów, jak oficerów-wykładowców jak wreszcie dla instruktorów sportów i turystyki. Autor omówił w niej w sposób krotki i jasny najgłówniejsze zagadnienia, dotyczące topografji, a więc określenie formy terenu, skalę, planimetrję, niwelację, mapy, opis i użycie narzędzi topograficznych i t. d.

Materjał ten ujęty jest w dziesięć lekcyj.

MAULL OTTO, *Univ. Prof.—Politische Geographie. Berlin, 1925, Bornträger.—Str. XV, 743.—C.B.W. sygn. 110.564/II.*

W ścisłej łączności z ogólną geografją omawia autor zagadnienia geografji politycznej, kładąc szczególny nacisk na wskazanie trwałej łączności, zachodzącej między jej zakresem a pojęciem, zadaniami i rozwojem państwa. Państwo—w znaczeniu geograficznem to—według autora—trwały, choć co do form zmienny stosunek człowieka do terytorjum, terytorjów do siebie oraz z zamieszkujących te terytorja społeczeństw.

Po ustaleniu też punktu wyjścia i metod oraz zadań geografji politycznej, omawia autor istotę państwa, czynniki jego rozwoju, zadania państwa i jego ludności. Następnie rozpatruje wielkość państw, formy ich rozrostu, charakter granic i stosunki sąsiedzkie. Potem przechodzi wpływ terenu na tworzenie się państw, wreszcie stosunki międzypaństwowe.

WILENSKIJ-SIBIRIAKOW WŁ. — *Za kitajskoj stienoj. Moskwa, 1925, — Str. 134.—C.B.W. sygn 76.113/II.*

Książka Wilenskiego-Sibiriakowa, autora szeregu prac poświęconych różnym zagadnieniom związanym z kwestją chińską, usiłuje dać obraz całokształtu Chin współczesnych pod względem geograficzno-statystycznym, ekonomicznym i politycznym. Jest to naogół praca słaba o wyraźnem zabarwieniu agitacyjno-komunistycznem, ustępująca znacznie pracom innych rosyjskich uczonych, umieszczanym w czasopiśmie „Nowyj Wostok". Książka zawiera następujące rozdziały: I—Zarys geograficzno-etnograficzny; II—Od monarchji do rzeczypospolitej; III—Kapitalistyczny rozwój Chin; IV—Chiny porewolucyjne; V—Chińska kultura i cywilizacja europejska; VI—Polityczne ugrupowania w Chinach współczesnych; VII—Wojna domowa w Chinach; VIII—Chiński ruch robotniczy.

POLITYKA.

GOŁOWIN N., *gen.* i BUBNOW A., *adm. — Tichookieanskaja problema w XX stoletii. Praga, 1924, Płamia.—Str. 292, 6 mapek.—C. B. W. sygn. 110.126/I.*

Książka gen. Gołowina i adm. Bubnowa ukazała się w r. 1922 w języku angielskim a w r. 1924 po rosyjsku. W r. 1925 została ona ponownie wydana w Rosji Sowieckiej p.t. *„Stratiegija amierikansko-japonskoj wojny"*, przyczem kilka rozdziałów opuszczono, dodano natomiast obszerny wstęp i przypisy pióra K. Radka. Autorowie w pracy swej zajmują się problematem ekspansji japońskiej, rozpatrując wszystkie jej kierunki (Filipiny, ogół wysp Oceanu Spokojnego, Australja). Ekspansja ta doprowadzi według wszelkiego prawdopodobieństwa do wojny Japonji ze Stanami Zjednoczonemi, która z natury rzeczy będzie musiała rozegrać się na Oceanie. Szczegółowe rozpatrywanie wszelkich możliwości strategicznych, oparte na doświadczeniach wojen rosyjsko-japońskiej oraz światowej a zwłaszcza działań morskich, zajmuje dość znaczną ilość miejsca.

Książka składa się z następujących rozdziałów: I—Kierunki ekspansji japońskiej; II—Ekonomiczny rozwój współczesnej Japonji; III—Polityczne oblicze współczesnej Japonji; IV—Polityka japońska w Korei; V—Polityka japońska w Chinach; VI—Przyszła walka na Oceanie Spokojnym; VIII—Strategiczne warunki wojny morskiej na Oceanie Spokojnym; IX—Strategiczne możliwości wojny amerykańsko-japońskiej w zachodniej części Oceanu Spokojnego; X — Wojskowe znaczenie możliwych politycznych ugrupowań na Oceanie Spokoj-

nym; XI — Rola Rosji i jej posiadłości na Dalekim Wschodzie w zagadnieniu Pacyfiku; XII—Konferencja waszyngtońska.

Rozdziały 1 — VI oraz XI i XII napisał gen. Gołowin, a VII — X kontradmirał Bubnow, b. profesor Morskiej Akademji i szef wydziału morskiego rosyjskiego Naczelnego Dowództwa podczas wojny światowej.

FRANGULIS A. F.—*La Grèce et la Crise Mondiale. T. I.—Paris, 1926, Alcan.—Str. 595 —C.B.W. sygn. 110.866/II.*

Autor, dawny minister grecki i były delegat grecki do Ligi Narodów, stara się wykazać na podstawie gruntownej analizy aktów dyplomatycznych, że cała Europa była celowo w błąd wprowadzona co do stosunków panujących w Grecji w okresie wojny światowej. W pracy tej, która zaszkodziła niezmiernie Grecji wobec Ententy, a i grecką opinję nastroiła wrogo wobec Ententy a zwłaszcza wobec Francji, wskazuje rękę Venizelosa. Pierwszy tom tej pracy rozpada się na dwie zasadnicze części, na analizę prawniczą politycznego położenia Grecji oraz na omówienie przebiegu wypadków w Grecji w czasie wojny światowej.

Całość napisana żywo i bardzo interesująco.

LARDY PIERRE.—*Réajustement des pensions de guerre. Paris, 1925, Lavauzelle.—Str. 75 —C.B.W. sygn. 33.123/II.*

Autor omawia treść ustawy z dn. 13 lipca 1925, która ustaliła dodatki do pensyj wdów, sierot i inwalidów a to celem wyrównania różnic, jakie zaszły obecnie w kosztach utrzymania od chwili uchwalenia uposażeniowej ustawy w r. 1919. Rozważa tedy powody, które doprowadziły do tej ustawy a następnie główne wytyczne, które posłużyły za podstawę przy redagowaniiu ustawy i wreszcie rozporządzenia dotyczące sposobu stosowania ustawy.

GROUSSET RENÉ. — *Le réveil de l'Asie. L'impérialisme Britannique et la révolte des peuples. Paris, 1925. Plon. — Str. III, 251.—C.B.W. sygn. 110.184/II.*

Autor porusza zagadnienia przyszłości Europy i stosunku do niej świata azjatyckiego. Omawia wpływ europeizacji narodów azjatyckich i budzenie się ich poczucia narodowego i odrębności politycznej. Przechodzi więc po kolei ruch narodowy turecki, problem syryjski, prądy wolnościowe egipskie, obudzenie się narodowe Persji i ruch niepodległościowy afganistański oraz działalność Gandhiego. Następnie przechodzi do dalekiego Wschodu a mianowicie do stosunków chińskich i przewagi japońskiej.

Autor przewiduje załamanie się w niedługim czasie imperjalistycznej przewagi Anglji w Azji.

POHL HEINRICH, *Prof. — Der deutsche Einmarsch in Belgien. Berlin, 1925, Dümmler.—Str. 28.—C.B.W. sygu. 33.114/II.*

Praca ta stanowi drugi zeszyt wydawnictwa p. t. *Völkerrechtsfragen*, mającego między innemi na celu obronić prawniczo różne posunięcia polityki niemieckiej zarówno z czasu wojny światowej jak i z okresu poprzedniego, a tem samem podważyć wrogą czy niechętną opinję zagraniczną wobec Niemców, jako gwałcicieli pokoju.

W zeszycie tym stara się autor udowodnić, że wkroczenie wojsk niemieckich do Belgji w r. 1914 nie było naruszeniem zasad prawa międzynarodowego ani obowiązujących traktatów, ponieważ traktaty te nie gwarantowały bezwzględnej neutralności Belgji, a zasady prawa międzynarodowego, rozważane na podłożu szerszem a zwłaszcza faktycznej sytuacji, nie wykluczały takiego kroku celem obrony zagrożonej egzystencji Niemiec.

ROGINSKIJ G.—*Zawojewanija oktiabrskoj riewolucji. Moskwa, 1924, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo.—Str. 163.*

Książka Rogińskiego używana jest przez instruktorów agitacyjno-oświatowych jako podręcznik do prowadzenia pogadanek z żołnierzami na tematy z zakresu polityki wewnętrznej rządu sowieckiego.

Składa się ona z 10 rozdziałów: I — Zapoznanie słuchaczy z mapą S. S. S. R.; II — Ludność i gospodarstwo narodowe S. S. S. R; III — Co dała rewolucja listopadowa włościanom; IV — Dochody i wydatki rządu sowieckiego; V — Rozwój przemysłu; VI — Co dała rewolucja klasie robotniczej; VII — Oświata; VIII Cerkiew i władza sowiecka:, IX — Istota rządu sowieckiego; X — Polityka narodowościowa rządu sowieckiego.

Niektóre z tych rozdziałów jak naprzykład stosunek rządu sowieckiego do cerkwi, zawierają materjał obliczony na kilka pogadanek.

PAWŁOWICZ - WELTMAN M. — *Pieried ugrozoj buduszczich wojn. Moskwa, 1924, Wysszij Wojennyj Riedakcjonnyj Sowiet. — Str. 114.*

Książka Pawłowicza-Weltmana znanego sowieckiego działacza politycznego, redaktora czasopisma „Nowyj Wostok", poświęcona jest tym zagadnieniom polityki światowej, które mogą postawić Europę i świat cały wobec niebezpieczeństwa nowej powszechnej wojny. Autor w I części swej pracy, zatytułowanej „Burżuazyjni utopiści i przyszła wojna", daje analizę prac Fr. Nitti i J. Caillaux, ostrzegających przed zbliżającem się niebezpieczeństwem nowej wojny.

Część druga poświęcona jest przedstawieniu zasadniczych przyczyn konfliktów światowych i składa się z następujących rozdziałów: I — Wojna celna; II—Naruszenie równowagi politycznej (Pawłowicz rozpatruje tutaj kolejno Afrykę, Bliski i Daleki Wschód oraz Europę Środkową); III — Wojny narodowe; IV. Militaryzm i uzbrojenie morskie.

PRAWO WOJSKOWE.

ARCHIPOW F.—*Wojenno-juridiczeskij sprawocznik komandira R. K. K. A. i R. K. K. F. Leningrad, 1924, Wojennoje izdatielstwo Leningradskogo Wojennogo Okruga. — Str. 188. — C. B. W. sygn. 75.150/II.*

Zadaniem autora jest dać dowódcom czerwonej armji i floty poradnik w dziedzinie zagadnień prawnych, spotykanych w codziennej ich praktyce. Oprócz tego książka ta ma służyć jako podręcznik prawodawstwa wojskowego włączonego w zakres wykładów z administracji wojskowej. Dlatego też zebrany tutaj został możliwie kompletny najważniejszy materjał z zakresu ustawodawstwa i procedury, rozproszony po wielu specjalnych wydawnictwach.

Książka obejmuje następujące działy: I — Prawo karne; II — Sposób prowadzenia śledztwa; III — Ogólne zasady prawa cywilnego, agrarnego i ochrony pracy.

HISTORJA POLITYCZNA.

DER DIPLOMATISCHE SCHRIFTWECHSEL ISWOLSKIS 1911—1914. *Aus den Geheimakten der russischen Staatsarchive im Auftrage des Deutschen Auswärtigen Amtes in deutscher Uebertragung herb. von Friedrich Stieve. Berlin, 1925, Deut. Verlges. f. Pol. u. Gesch. — Bd. I — IV. — C. B. W. sygn. 110.715/II.*

Czterotomowe wydawnictwo obejmuje w układzie chronologicznym dokumenty z lat 1911 do 30/VI. 1914, tyczące się w szczególności stosunku Francji do Rosji. Nie pominięto przytem dostępnych materjałów, dających charakterystykę epoki w ogólności. Wydawnictwo powstało na podstawie ogłaszanych w prasie dokumentów, na podstawie ogólnego wydawnictwa rosyjskiego p. t. „Materjały do historji stosunków francusko-rosyjskich w latach

„1910 — 1914“ i mniej więcej pokrywającego się z niem wydawnictwa p. t. „Livre Noir“, Marchand'a w Paryżu. Posługiwano się też dziełem Sieberta p. t. „Akta dyplomatyczne do historji polityki Entente przed wojną“.

Dzieło obejmuje wypadki, które doprowadziły do wybuchu wojny i dzieli się na następujące części: I — Od objęcia czynności poselskiej przez Izwolskiego do ukończenia kryzysu w Marokko; II — Wojna w Trypolisie i pierwsza wojna bałkańska; III — Druga i trzecia wojna bałkańska; IV — Od końca zawieruchy na Bałkanach do morderstwa w Serajewie.

SUCHOMLINOW W. A. — *Grossfürst Nikolai Nikalajewitsch. Autorisierte Übersetzung aus dem Russischen. Berlin, 1915.—Str. 102. — C. B. W. sygn. 33.224/II.*

Omawiana broszurka, stanowi rodzaj uzupełnienia do wydanych przez Suchomlinowa „Wspomnień“ (—C. B. W. sygn. 25.769/II) i poświęcona jest całkowicie Wielkiemu Księciu Mikołajowi Mikołajewiczowi, którego autor uważa za sprawcę upadku cara Mikołaja II. Suchomlinow twierdzi, że Mikołaj Mikołajewicz spodziewał się objąć tron carów jako Mikołaj III i stąd pochodzi jego zbrodnicza działalność. Rzecz pisana na podstawie przeżyć Suchomlinowa na stanowisku ministra wojny i na podstawie interesującego materjału, jaki znalazł do swojej dyspozycji zagranicą.

STIEVE FRIEDRICH — *Izwolski und der Weltkrige. Auf Grund der neuen Dokumenten. Veröffentlichung des Deutschen Auswärtigen Amtes. Berlin, 1925, Deut. Verlgesell f. Pol. u. Gesch. — Str. VII, 269. — C. B. W. sygn. 110.715/II.*

Jednem z dzieł, mających udowodnić, że Niemcy nie ponoszą odpowiedzialności za wybuch wojny światowej, jest dzieło Stieve'go będące syntetycznem ujęciem materjału, zawartego w czterotomowym „Der diplomatische Schriftwechsel Iswolskis“ a dającego obraz czynności Izwolskiego i osób z nim współdziałających od r. 1911 — 1914. Dzieło rozpada się na następujące rozdziały: I—Czasy przed Izwolskim; II—Rok 1911.; III — Izwolski i Poincaré; IV — Pierwsza wojna bałkańska; V — Zamieszki na Bałkanach; VI — Wobec Wielkiej Wojny; VII—Rozważania końcowe; VIII—Dodatki.

MASARYK T. G. — *Mirowaja riewolucija. Wospominanija. Awtorizowannyj pieriewod N. F. Mielnikowoj Papouszek. I. Praga, 1925 Płamia-Orbis. — Str. 232, VI. — C. B W. — sygn. 110.227/III.* Nadto po niemiecku pł. *Die Weltrewolution, Erinnerungen und Betrachtungen 1914 — 1919. Berlin, 1921, Reis. — Str. XVIII. 556.+2 tabl.—C. B. W. sygn. 110 533/II.*

Praca znanego męża stanu a dzisiejszego prezydenta republiki czechosłowackiej przedstawia polityczną działalność Masaryka w czasie wojny światowej, a więc jego akcję na terenie zagranicznym kolejno w Rzymie, Genewie, Paryżu oraz Londynie, gdzie objął czasowo na uniwersytecie katedrę slawistyki, a wreszcie w Rosji, gdzie po wybuchu rewolucji i zajął się tworzeniem czeskich legjonów.

Autor, jako jeden z głównych organizatorów czeskiego frontu antyaustryjackiego, w pamiętnikach swych daje dużo ciekawego materjału do historji czeskiej propagandy politycznej w państwach koalicji.

Bardzo interesującemi są szczegóły dotyczące organizacji czeskich legjonów w Rosji oraz walki z przenikającym do nich bolszewizmem. Nasuwają się tu liczne analogje z historji naszych korpusów wschodnich.

Co do kwestji polskiej nie przynosi Masaryk zbyt wielu nowych szczegółów.

POLSKA W PAMIĘTNIKACH WIELKIEJ WOJNY 1914 — 1918. *Zebrał i objaśnił Michał Sokolnicki. — Warszawa, 1925, Inst. Wyd. „Bibljoteka Polska“. — Str. XII, 678.—C.B.W. sygn. 110.703/II.*

Praca ta zawiera szereg wyjątków, dotyczących Polski, z pamiętników wybitnych działaczy politycznych i wojskowych (przeważnie państw zabor-

czych), poprzedzonych krótkiemi zarysami biograficznemi charakteryzującemi fizjonomję polityczną pamiętnikarza. Spotykamy się tu z jednej strony z poglądami na sprawę polską Bethmana-Holwega, Erzbergera, Buriana, Czernina, Bilińskiego, Andrassyego, Helfericha, Hertlinga, Hindenburga, Ludendorffa, Hoffmana, Tirpitza, Conrada, Arza i Payera, z drugiej—cesarzowej rosyjskiej, gen. Hurki, Lemkego, uzupełnionemi przez dwóch przedstawicieli zachodu na gruncie rosyjskim Paleologue'a i Buchanana. Większość tych poglądów zdumiewa swoją jednostronnością i ciasnotą, częstokroć zaś zupełnem brakiem należytego zorjentowania, Wyjątki te uzupełnił redaktor szeregiem ważnych dokumentów oraz obszernemi przypisami. Wydawnictwo to rzuca bardzo dużo ciekawego światła na stosunek do sprawy polskiej państw zainteresowanych oraz ich najwybitniejszych przedstawicieli.

SCHICKSALSSTUNDEN. *Unvergessliches aus schweren Tagen in Posen und Westpreussen. Hgb. v. Basedow. Berlin, 1925, Schenck. — Str. 102. — C.B.W. sygn. 110.554/II.*

Praca ta zawiera zbiór wspomnień z chwili przejmowania Pomorza przez Polskę w styczniu 1920. Wspomnienia te dotyczą Torunia, Bydgoszczy, Chełmna, Grudziądza, Chojnic, Leszna i t. d., a ujęte są ze stanowiska niemieckiego.

KISCH ERWIN — *Der Fall des Generalstabschefs Redl. Berlin, 1925, Die Schmiede.—Str. 90.—C.B.W. sygn. 110.566/II.*

Autor omawia sensacyjną aferę szpiegowską płk. Redla, który lata całe w sposób niezwykle zręczny prowadził szpiegostwo na rzecz Rosji. Rzecz cała przedstawiona jest tylko ze strony anegdotycznej.

MÜLLER J., *Dr.—Die Polen in der öffentlichen Meinung Deutschlands 1830—1832. Marburg, 1923, Elwert.- Str. 101.—C.B.W. sygn. 33.127/II.*

Po powierzchownym, a mało objektywnym wstępie, poświęconym rozważaniu charakteru narodu polskiego i przyczyn upadku jego niepodległości państwowej — rozważa autor stanowisko opinji publicznej niemieckiej wobec Polaków w chwili wybuchu powstania listopadowego. Następnie wskazuje współczesny liberalizm i hasło międzynarodowego braterstwa, jako główne źródła sympatji niemieckiej dla ruchu polskiego, co w związku z momentami natury politycznej, gospodarczej i religijnej miało się stać powodem, że wszystkie koła ówczesnego społeczeństwa niemieckiego musiały zająć stanowisko wobec sprawy polskiej.

Ujęcie tematu płytkie — wartość książki stanowi samo zestawienie rozrzuconych materjałów.

BRANDES GEORG—*Cajus Julius Caesar. Bd. I—II. 5 Aufl. Berlin, 1925, Reiss.—Str. 363, 400.—C.B.W. sygn. 110.558/II.*

Na bardzo szerokiem tle współczesnych wypadków i ludzi maluje autor potężną postać Cezara. Tom pierwszy poświęca jego działalności cywilnej a więc politycznej, gospodarczej i prywatnej, w drugim tomie omawia jego czyny jako wodza, a mianowicie w Galji, nad Renem i w Brytanji, w Italji, Hiszpanji, Egipcie, Grecji, w Syrji i w Afryce.

Całość kończy dramatyczny opis zabicia Cezara.

KRAUSE F. E. A., *Prof.—Geschichte Ostasiens. Bd. I—II. Göttingen, 1925, Vandeschoeck.—Str. 400, 488.—C.B.W. sygn. 110.545/II.*

Oparty na dotychczasowej literaturze przedmiotu oraz na udostępnionych w językach europejskich źródłach, przedstawia autor dzieje Wschodu Azji od najdawniejszych czasów. Tom więc pierwszy obejmuje starodawną historję Chin aż do podboju Chin przez dynastję mandżurską, dalej historję Japonji i Korei do XIX w.; tom zaś drugi przedstawia historję Chin od XVII

do XX w. oraz historję Japonji XIX i XX w., wreszcie udział obu tych państw w wojnie światowej. Całość ujęta jest przedewszystkiem pod kątem rozwoju tych państw i przeobrażeń ich wewnętrznej organizacji oraz zmian kulturalnych, obok tego jednak wpływy Europy oraz skutki tych wpływów znajdują szerokie uwzględnienie.

ZIENZINOW W.—*Gosudarstwiennyj pierieworoz admirała Kołczaka w Omskie 18 nojabria 1918 goda. Paryż, 1920.—Str. 193.—C.B.W. sygn. 8.955/II.*

Książka zawiera zbiór dokumentów, jako to komunikatów urzędowych, rozkazów do wojska, artvkułów z prasy miejscowej i t. p., odnoszących się do zamachu stanu z dn. 1. XII. 1918 r., kiedy admirał Kołczak obalił dyrektorjat syberyjski. Dyrektorjat, złożony z przedstawicieli partyj narodowych socjalistów, socjalistów - rewolucjonistów, konstytucyjnych demokratów i bezpartyjnych, został uznany przez pewne odłamy oficerów armji syberyjskich za zbyt lewicowy. Żywioły te wysunęły dyktaturę adm. Kołczaka.

KLUCZNIKOW J. W., *prof.* i SABANIN ANDRIEJ—*Mieżdunarodnaja politika nowiejszego wriemieni w dogoworach, notach i dieklaracjach. Moskwa, 1925, Izdanije Litizdata N. K. I. D.—T. 1.—Str. 441.—C.B.W. sygn. 76.110/II.*

Autorzy zebrali w swej pracy najważniejsze traktaty i noty dyplomatyczne od rewolucji francuskiej do wybuchu wojny światowej. Całokształt zamierzonej pracy obejmie 2 tomy. Dotvchczas ukazał się tom I, zawierający 383 traktaty i noty, poczynając od r. 1790 do umowy angielsko - niemieckiej z r. 1914 w sprawie kolei bagdadzkiej. Z traktatów epoki poprzedzającej Wielką Rewolucję podane są austrjacko - rosyjski akt I rozbioru Polski i traktat pokoju w Kuczuk-Kainardżi. Prawie wszystkie traktaty podane są w streszczeniach. Książkę tę wydał Wydział Wydawniczy Ludowego Komisarjatu Spraw Zagranicznych.

GADZINSKIJ WŁ — *Riewolucjonnoje dwiżenije w Wostocznoj Galiciji. Pieriewod s ukrajnskago. Moskwa — Pietrograd. b. r., Gosudarstwiennoje Izdatielstwo.—Str. 98.—C.B.W. sygn. 27.243/II.*

Jest to obraz walk partyjnych toczących się w ukraińskiej republice Galicyjskiej, a głównie w jej ośrodku stanisławowskim w okresie od listopada 1918 r. do marca 1919 r. Książka pisana jest z wybitnie bolszewickiego punktu widzeniu. Ma ona, jak mówi we wstępie autor, dać wymowny przykład kontr-rewolucyjnej działalności drobnej burżuazji i inteligencji wschodnio-galicyjskiej w stosunku do mas robotniczo-włościańskich.

Książka zawiera następujące rozdziały: I—Ogólne położenie Wschodniej Galicji w 1918 r. i ugrupowanie polityczne; II — Brak uświadomienia rewolucyjnego klasy robotniczej; III—Kwestja narodowościowa w Galicji Wschodniej, jako główna przeszkoda dla ruchu rewolucvjnego wśród robotników i chłopów; IV—Objęcie władzy przez Ukraińców 1.XI.1918 r.; V—Okres od 1.XI.1918 r. r. do końca marca 1919 r.; VI — Robotniczo-włościański zjazd i jego rola w historji ruchu rewolucyjnego w Galicji Wschodniej w 1919 r.—VII—Epilog.

PADIENIJE CARSKAGO RIEŻIMA. *Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. 2 tomy. I.—Leningrad. 1924. — Str. 433., T. II—Leningrad, 1925.—Str. 440.—C.B.W. sygn. 110.726/II.*

Po upadku monarchji w Rosji Rząd Tymczasowy polecił senatowi utworzyć nadzwyczajną komisję śledczą, której zadaniem było zbadanie przestępstw b. ministrów i wyższych urzędników rządu carskiego. Dn. 15 III.1917 Komisja ta ukonstytuowała się pod przewodnictwem znanego adwokata moskiewskiego Murawjewa.

Komisja zbadała ogółem 59 osób, które można podzielić na następujące kategorje: ministrowie i wice-ministrowie, gubernatorzy, dyrektorzy departamentu policji, generałowie żandarmerji, działacze społeczni i t. p.

Zeznania złożone przez te osoby dostarczają materjału do wyjaśnienia 12 zasadniczych zagadnień, dotyczących działalności dawnego rządu, a mianowicie; I — Stosunek rządu do wprowadzenia w życie manifestu październikowego; II—Rząd i instytucje prawodawcze; III — Rząd i prasa; IV—Rząd i organizacja społeczna; V—Rząd w ostatnim okresie swej władzy; VI—Sądownictwo jako narzędzie rządu; VII—Polityka wewnętrzna; VIII—Departamentpolicji; IX—Polityka rządu w kwestjach narodowościowych; X—Rząd i wojna; XI—Gwałcenie nietykalności korespondencji; XII—Skrajne organizacje prawicowe.

Zeznania składane przez osoby badane zapisywano stenograficznie, a następnie specjalna komisja redakcyjna, na której czele stał znany rosyjski poeta Aleksander Blok przygotowała je do druku. Ponieważ część tego materjału już przygotowanego do druku zaginęła, przeto powtórną pracę redakcyjną obecnie wydanych protokółów przeprowadził P. Szczegolew, b. przewodniczący specjalnej podkomisji prowadzącej śledztwo co do działalności departamentu policji.

Dotychczas ukazały się dwa tomy materjałów, zawierające zeznania 16 osób, a mianowicie: Aleksego Chwostowa (ministra spraw wewnętrznych), Klimowicza (dyrektora departamentu policji), Protopopowa (ostatniego ministra spraw wewnętrznych), gen. Chabałowa (dowódcy piotrogrodzkiego okręgu wojskowego), Stürmera (prezesa rady ministrów), Burcewa, Naumowa (ministra rolnictwa). Szczegłowitowa (ministra sprawiedliwości, ostatnio prezesa Rady Państwa), Makarowa (kolejno ministra spraw wewnętrznych i sprawiedliwości), Dobrowolskiego (ministra sprawiedliwości), ks. Golicyna (ostatniego prezesa rady ministrów), gen. Bielajewa (ministra wojny), Kafafowa (wicedyrektora departamentu policji) ks. Andronikowa i Manasewicza-Manujłowa.

HISTORJA WOJSKOWA.

PIERREFEU JEAN—*G. Q. G. Secteur I. Paris, 1922, Crès et C-o. — T. 1, Str. VIII, 324. T. II, Str. 259, 1 nlb.—C.B.W. sygn. 110.756/II.*

Książka b. redaktora komunikatu wojennego urzędowego francuskiego, zawierająca osobiste wspomnienia i obserwacje z trzyletniego okresu przebywania w Głównej Kwaterze. Z racji swego stanowiska autor miał możność dotarcia do różnych sprężyn z za kulis Naczelnego Dowództwa francuskiego. Stąd jego książka zawiera dużo interesujących szczegółów, dotyczących zwłaszcza kryzysów, jakie przechodziło Dowództwo francuskie.

Tom I-szy składa się z trzech części: Część I-sza zawiera charakterystykę „Sztabu Generalnego zwycięstwa" z charakterystyką gen. Joffre'a włącznie; Część II-ga omawia „zmierzch Joffre'a" Część III-cia „tragiczną przeprawę (aventure) Nivelle'a". Tom II-gi obejmuje 2 części: I-sza poświęcona jest objęciu naczelnego dowództwa przez gen. Pétain'a i jego zarządzeniom; 2-ga nosi tytuł „Foch i Pétain" i wiąże się z końcowym okresem wojny.

DIETERICH, *Gen.—Weltkriegsende an der mazedonischen Front. Oldenbourg, 1925, Stalling—Str. 187.—C.B.W.—sygn. 21.633/II.*

Po wstępie politycznym, w którym autor stara się objektywnie omówić moralne przyczyny załamania się frontu bułgarskiego (ciężkie przejścia Bułgarji w latach 1912/3, długotrwałość wojny światowej, wielkie braki materjalne wojska z powodu niedołęstwa administracji bułgarskiej, a wreszcie zawody politycznej natury a zwłaszcza nieporozumienia z Niemcami o Dobrudżę) przedstawia barwnie przebieg tej ostatniej bitwy macedońskiej, która zdecydowała o załamaniu się tego frontu. Podnosząc zasługi niemieckich wojsk stara się autor uwydatnić czyny bułgarskich i nie cofa się przed uznaniem dzielności i poświęcenia przeciwnika. Książka obejmuje przebieg zdarzeń od 14 września t. j. od chwili wszczęcia bitwy aż do 11 grudnia 1918 t.j. do przewiezienia do Niemiec szczątków armji Mackensena, a omawia główną

bitwę, walki odwrotowe, wycofanie wojsk austrjackich i niemieckich z Serbji i wreszcie odwrót wojsk niemieckich z Węgier. 8 szkiców ilustruje tekst.

HAIG, *Feldmarsch. — England an der Westfront. Uebers. Berlin, 1925, Verl. für Kulturpolitik.—Str. 319.—C B.W. sygn. 110.585/II.*

Dzieło to obejmuje raporty marsz. Haiga, głównodowodzącego wojska angielskiego w czasie wojny światowej. Raporty, obejmujące okres w końca roku 1915 do kwietnia 1916, były wysyłane zasadniczo dwa razy do roku a opierały się na bardzo dokładnych raportach dowódców podwładnych oraz przygodnie wysyłanych oficerów Sztabu Głównego. Forma raportów jest szczera i objektywna, a treść bardzo rozległa, bo z wyjątkiem strony politycznej obejmuje wszystkie zagadnienia łączące się z wojskiem, biorącem udział w tak ciężkich i skomplikowanych działaniach. Obok przebiegu więc samych operacyj omawia w nich autor sprawy oporządzenia i wyżywienia, sprawę broni i amunicji, a równocześnie prace budowlane i inżynierskie, uskutecznione przez wojsko angielskie.

Wstęp do tego wydawnictwa, napisany przy francuskiem wydaniu przez marsz. Focha, uzupełnia treść pewnemi szczegółami, dotyczącemi charakterystyki osoby głównodowodzącego angielskiego wojska, a autora tego dzieła.

Materjał zawarty w tym dziele stanowi pierwszorzędną podstawę pod badanie historji tych zdarzeń.

NETER EUGEN, *Dr. — Der seelische Zusammenbruch der deutschen Kampffront. Betrachtungen eines Frontarztes. München, 1925, Süddeut. Monatshefte. — Str. 66. — C. B. W. sygn. 33.107/II.*

Doniosłemu zagadnieniu, dotyczącemu klęski niemieckiej w r. 1918, poświęca autor tę pracę, opartą na spostrzeżeniach, poczynionych w ciągu czterech lat służby frontowej na stanowisku lekarza. Przyczyny tej klęski widzi on w załamaniu się duchowem wojska, pozbawionego ufności w dowództwo i w osłabieniu tężyzny całego narodu, gnębionego długoletniemi materjalnemi przejściami.

Praca wywołała w Niemczech wielkie zainteresowanie, jako podważająca radykalnie legendę o rozbiciu wojska przez rewolucję i akcję komunistyczną.

PHILIPP ALBRECHT, *Dr.—Die Ursachen des deutschen militarischen Zusammenbruchs 1918. Geschichte einer parlamenrarischen Untersuchung 1919—1925. Berlin, 1925, Winckler. — Str. 47. — C. B. W. sygn. 32.112/II.*

Autor, który był przewodniczącym parlamentarnej komisji dla zbadania przyczyny klęski niemieckiej w r. 1918 — przedstawia powstanie, plan prac, zmiany personalne, metodę pracy, wpływy polityczne i przebieg działania tej komisji w zakresie tej części pytania, która dotyczyła klęski wojskowej.

Drugą część pracy stanowi omówienie ostatecznych uchwał tej komisji, które jak wiadomo wypadły dla wszystkich kierowniczych czynników pomyślnie a specjalnie dla osobistości wojskowych.

Protokóły Komisji parlamentarnej stanowią, jak wiadomo trzy ogromne tomy.

(Die Ursachen des deutschen Zusammenbruchs im Jahre 1918. Berlin, 1919—1926. Dt. Verlagsges. f. Politik. — T. I., str. VII, 515; T. II., str. IX, 466; T. III., str. X, 385.—C. B. W. sygn. 110.565/II.).

LES ARMÉES ERANÇAISES DANS LA GRANDE GUERRE *T. X. Ordres de bataille des grandes unités. Paris, 1923—24, Impr. Nat.—C B.W. sygn. 110.215/III.*

Tom X-ty wydawnictwa urzędowego francuskiego „Les Armées françaises dans la Grande Guerre", wydawanego przez Sekcję historyczną Szt. Gen. franc., obejmuje w 2-ch wielkich voluminach „ordre de bataille" formacyj bojowych francuskich („grandes unités") od Naczelnego Dowództwa — „Grand Quartier Général" do dywizji włącznie w okresie wojny światowej. Tom ten obejmuje więc schematyczne przedstawienie w tablicach chronologicznych, zarówno zmian, jakim uległy oddziały francuskie w zakresie dowództwa, składu dyzlokacji etc; jak i przebiegu ich działań bojowych, i organizacyjnych. *1. Vol. — Avant propos, index, géographique, abréviations Grands Quartiers Généraux, Groupes d'Armées, Armées, Corps d'Armées. — 1923. — Str. III, 966.*—obejmuje tablice, dotyczące: 1) Naczelnego Dowództwa Armij Sprzymierzonych i Naczelnego Dowództwa Armij Francuskich (zaznaczone są tu tylko zmiany w stanie służby Naczelnych wodzów, szefów Sztabu oraz adjutantów Generalnych) „Aides majors" oraz miejsca zakwaterowania (emplacements). 2) Grup Armij i armij: a) Zmiany w dowództwie i składzie (compositions), przyczem dla grup armij wymienione są wchodzące w ich skład armje lub zbliżone do nich charakterem formacje, dla armij korpusy, przydzielone osobno dywizje oraz większe oddziały artylerji i kawalerji; b) przebieg działań (situations) t. j. zmiany stanowiska, odcinków; marsze, udział w bitwach, czynności poza frontem. 3) Korpusów: a) Zmiany w składzie zasadniczym (composition organique); b) przydziały tymczasowe, ograniczone do dywizji; c) przebieg działań. 4) Ugrupowań przejściowych zbliżonych do poprzednich formacyj oraz twierdz.

II. Vol. — Divisions d'infanterie, divisions de cavalerie (—str. VI, 1092), jak wskazuje tytuł obejmuje wszystkie dywizje piechoty i kawalerji.

Tablice dywizyj uwzględniają wyłącznie zmiany w składzie zasadniczym, nie zajmując się czasowemi przydziałami mniejszych jednostek. W tablicach wszystkich formacyj znajduje się nadto i przebieg działań. W osobnej rubryce zaznaczone są zmiany w podporządkowaniu każdej jednostki jednostce wyższej.

Obydwie części dają bardzo przejrzyście ugrupowany olbrzymi materjał historyczny, oparty na dokumentach archiwalnych przedewszystkiem b. Naczelnego Dowództwa oraz na dziennikach poszczególnych oddziałów (journaux de marches).

CONRAD, *Feldmarsch —Mein Anfang. Berlin, 1925, Verl. J. Kulturpolitik. — Str. X, 275.—C. B. W. sygn. 110 574/II.*

Książka zawiera osobiste wspomnienia młodego Conrada, późniejszego szefa Szt. Gen. aust. z czasów wojny światowej. Wspomnienia te obejmują okres od 1876—1912, a dotyczą głównie przeżyć związanych z okupacją Bośnji przez Austryjaków, przez co mają znaczenie szersze. Książka, opierając się na prowadzonym współcześnie dzienniku — przedstawia zdarzenia w porządku chronologicznym.

FRAUENHOLZ EUGEN, *Dr. Mjr.—Die Heerführung des Feldmarschalls Prinzen Carl von Bayern im Feldzug von 1866. Darstellungen aus der Bayer. Kriegs-u. Heeresgeschichte. Hft. 25. München, 1925, Bayr. Kriegsarchiv.—Str. VIII. 197.—C. B. W. sygn. 110.528/II.*

Oparty na nowym, świeżo udostępnionym materjale omawia autor przebieg kampanji austryacko-bawarskiej, przeciw Prusom i stara się nie tylko wyjaśnić ale i usprawiedliwić powody klęski. Wobec straconej kampanji, prowadzonej przez wodza bawarskiego bez wszelkiego talentu i wobec niskiej wartości ówczesnych wojsk bawarskich jak wreszcie wobec niemożności uratowania autorytetu księcia jako wodza — zastanawia powód ogłaszania takich prac.

DAILLE M., *lt. col.—Deux leçons de la Guerre de Sécession. Paris, 1926, Levrault.—Str. XIV, 110.—C. B. W. sygn. 110 828/II.*

Wojna Secesyjna amerykańska zajmuje w historji wojskowej bardzo poczesne miejsce, a to zarówno z powodu jej przebiegu jak i wybitnych jednostek, które w niej brały udział. Dwom fazom tej wojny t. j. operacji gettysburskiej (czerwiec i lipiec) r. 1864 poświęca ppłk. Daille tę pracę, przyczem w pierwszej części pracy, opisującej t. zw. kampanję gettysburską, omawia autor polityczne położenie Unji w maju 1863, plan działań południowców, przebieg operacyj tj. koncentrację obustronnych wojsk i ich posunięcia, wreszcie bitwę pod Gettysburgiem.

W drugiej części, omawiającej operacje gen. Granta z r. 1864, przedstawia polityczną sytuację Unji z początkiem roku 1864, pierwsze plany gen. Granta i jego reformy wojskowe, konkretny plan kampanji w Wirginji, marsz na Atlankę, działania na linje komunikacyjne, a wreszcie walkę na polu politycznem i ekonomicznem. Uzupełnia pracę szereg szkiców, przedstawiających teren operacyj, a zwłaszcza rozstrzygających bitew pod Gettysburgiem, Wilderness, Spottsylvanji i Nord Anna River.

CAMON, *gén.—La manoeuvre de Wagram. Paris, 1926, Levrault. — Str. 79.— C.B.W, sygn. 33.227/II.*

Wybitny znawca wojen napoleońskich przedstawia w tej pracy w formie zwięzłej przebieg działań, zaczętych starciami pod Abensbergiem, Eckmühl i Ratysboną a zakończonych nierozstrzygniętą bitwą pod Aspern i Esslingien i decydującem spotkaniem pod Wagram. Autor ogranicza się przytem do wskazania przewodnich myśli całego planu, a nie wchodzi w szczegółowy przebieg operacyj.

GODOWSZGZINA PIERWOJ RIEWOLUCJONNOJ ARMJI. *Moskwa, 1920, Litieraturno-izdatielskij otdieł Politiczeskogo Uprawlenija Riewolucjonnogo Wojennogo Sowieta Riespubliki.—Str. 136.—C.B W. sygn. 21.949/III.*

Książka poświęcona jest jubileuszowi 1 sowieckiej armji, która pod dowództwem Tuchaczewskiego walczyła nad Wołgą i na Uralu z wojskami adm. Kołczaka, Czechami i kozakami atamana Dutowa.

Składa się ona z 4 działów. We wstępie komitet redakcyjny umieścił kilka propagandowych artykułów, druga część poświęcona jest działalności organów polityczno-propagandowych 1 armji, trzecia omawia historję działań wojennych tej armji, czwarta zaś składa się z szeregu opowiadań i poezyj, których tematem są walki toczone przez 1 armję. Jest to ciekawy przyczynek do historji rosyjskiej wojny domowej.

LEMKE M.—*250 dniej w carskoj stawkie. Pietierburg, 1920, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo.—Str. 859.—C.B.W. sygn. 27.464/II.*

Michał Lemke, autor kilku prac z dziejów rosyjskiego ruchu rewolucyjnego, powołany został po wybuchu wojny światowej jako oficer pospolitego ruszenia do służby czynnej. Odkomenderowany do Sztabu Wodza Naczelnego we wrześniu 1915 r., pełnił tam w oddziale informacyjnym służbę do lipca 1916 r.

Czas tam spędzony zużytkował Lemke dla prowadzenia w sposób systematyczny dziennika osobistego. Codziennie wieczorem zapisywał cały materjał z bieżącego dnia t. j. roboty urzędowe, stosunki panujące w Kwaterze Głównej, różne wiadomości, dokumenty, jakie mu wpadły w ręce i t. p. Poszczególne zeszyty w miarę ukończenia autor odsyłał do Piotrogradu, gdzie przechowywały się w bezpiecznem miejscu.

Materjał zebrany przez Lemkego jest różnorodnej wartości. Obok odpisów bardzo ciekawych dokumentów i nader charakterystycznych spostrzeżeń z życia rosyjskiej Kwatery Głównej, znajdujemy tutaj szereg wiadomości o charakterze plotek. Naogół jako materjał do działalności rosyjskiego Naczelnego Dowództwa i stosunków tam panujących, książka Lemkego posiada dużą wartość.

GOŁOWIN N. N. — *Iz istorii kampanii 1914 gg. na russkom frontie. Praga, 1926, Płamia. — Str. 3 nlb., V. 2 nlb., 436, 13 szkiców. — C.B.W. sygn. 110.317/II.*

Praca pod powyższym tytułem ma na celu apologję niefortunnej operacji rosyjskiej w Prusach Wschodnich.

Gen. Gołowin, prócz rosyjskich wydawnictw sowieckich i emigracyjnych miał również do dyspozycji znaczny materjał archiwalny, zebrany przeważnie w okresie wojny, zwłaszcza w r. 1918 w Odesie, gdzie gromadził archiwa, porzucone przez rozpraszające się wojska.

Przysyłali mu nadto przebywający na emigracji uczestnicy kampanji odnoszące się do niej wspomnienia i dokumenty, jak np. nieogłoszony dotąd drukiem *„Oczerk diejstwij XV-go arm. Korpusa w Wostocznoj Prussii w 1914 g."* pióra gen. Martosa.

Nie miał natomiast, oczywiście, dostępu do archiwów sowieckich.

W części I-szej omawia autor okres przygotowań wojennych Rosji, plany wojenne i mobilizację.

Część II-ga obejmuje pierwsze operacje w Prusach Wschodnich i bitwy pod Gombinem, Działdowem (Tannebergiem) i bitwę nad jeziorami Mazurskiemi.

Podaje on tu dosyć dużo nowych szczegółów, w odmiennym oświetleniu; twierdzi, że Niemcy mieli nad Rosjanami faktyczną przewagę, jeżeli uwzględnić większą siłę ogniową ich piechoty; kwestjonuje również fakt otoczenia armji Samsonowa w myśl schematu kannejskiego, dowodząc, że było to właściwie tylko głębokie okrążenie lewego skrzydła rosyjskiego, połączone z zajściem na tyły.

Polemizuje przytem ostro z Ludendorffem, zarzucając mu świadomie fałszywe przedstawienie sytuacji.

W ostatnim rozdziale Cz. II-giej omawia wreszcie autor porażkę gen. Rennenkampfa.

W annexach podaje autor pewną liczbę rozkazów operacyjnych Dowództwa Frontu Półu.-Zachodniego (t. zw. „dyrektyw").

FOERSTER WOLFGANG, *Obstl. — Der deutsche Zusammenbruch 1918 Glossen zu dem Werk des parlamentarischen Untersuchungsausschusses. Berlin, 1925 Eisenschmidt.—Str. 79.—C.B.W. sygn. 33.192/II.*

Praca Foerstera, która ukazała się najpierw w odcinkach czasopisma „Der Deutsche Offizierbund" i następnie została zaś wydana do użytku tych czytelników, którzy nie czytają fachowych pism wojskowych, a interesują się zagadnieniami związanemi z wielką wojną, jest komentarzem do badań komisji sejmowej co do przyczyn upadku Niemiec w roku 1918.

Autor przeciwstawia się w niej stanowczo tezom prof. Delbrücka i broni strategji gen. Ludendorfa. Praca rozpada się na następujące rozdziały: I. Wydział sejmowy badań; II — Ofenzywa niemiecka 1918; III — Zagadnienie odpowiedzialności.

LA GUERRE RACONTÉE PAR NOS GÉNÉRAUX COMMANDANTS DE GROUPE D'ARMÉES. *I — Dubail, gén. — De Liège à Verdun.—Str. 164, 100 ilustr. map i szkiców. II—Fayolle, maréch.—Dubail, gén.—De la Somme au Rhin.—1920.—Str. od 165—326, 80 ilustr. map i szkiców. III—Fayolle, maréch.—Batailles de la délivrance.—Str. od 327 — 464, XVI, 98 ilustr. map i szkiców. Paris, 1920, Libr. Schwarz.—C.B.W. sygn. 110.254/IV.*

Trzy wielkie tomy in folio, obejmujące poza tematem dużo ilustracyj, dają w przedstawieniu dwóch wybitnych generałów francuskich całokształt wojny światowej, obliczony na szersze koła publiczności.

Stąd albumowy charakter wydawnictwa, stawiający je w jednym rzędzie obok „Album de la Guerre" wyd. przez „Ilustration" lub *Hanotaux - Histoire illustré de la Guerre de 1914—1918. (Paris, 1915 — 1924, Gaunouihou.—T. I—XVII.*

Różnicę stanowią nazwiska autorów wskazujące, że najwybitniejsi przedstawiciele generalizacji francuskiej zdają sobie dobrze sprawę ze znaczenia tego rodzaju wydawnictwa propagandowego i popularyzacyjnego.

Dzięki jasnemu przedstawieniu wypadków oraz doskonałym szkicom, plastycznie uzmysławiającym rozwój akcji wojennej praca osiąga swój cel. W przystępnej formie obznajmiają autorowie swych czytelników ze współczesnemi formami sztuki wojennej i z ich ewolucją w czasie wojny, wyjaśniając to zapomocą specjalnych rysunków.

Praca ta nie ogranicza się wyłącznie do frontu francuskiego, lecz daje również pewien rzut oka i na wypadki z innych teatrów wojny.

HISTORIQUE DES OPÉRATIONS OTTOMANES DANS LA GUERRE MONDIALE. (*Stamboul Impr. Mil.*) (*Oeurres Ottomanes modernes. 4 partie. 2-me périoge. A-Etat Major Turc. Service Historique*). *Campagne des Dardanelles. Traduit du turc par le capt. M. Larcher. Paris, 1924, Chiron.—Str. 94.—C.B.W.—sygn. 110.595/II.*

Jest to pierwsze tłumaczenie na język francuski fragmentu urzędowego wydawnictwa Sztabu Generalnego tureckiego, wydanego w r 1922. Tłumaczenie to jest tem cenniejszem, że obejmuje jedną z najciekawszych operacyj na froncie tureckim, jaką była bezwarunkowo próba opanowania przez Ententę cieśnin, zarówno ze względu na ich ogromne geograficzne znaczenie dla przebiegu wojny, jak i na użyte do tego środki (współdziałanie sił morskich i lądowych).

Praca ta we wstępie daje rzut oka na topografję cieśnin oraz ich umocnienia i uzbrojenie w przededniu ofensywy (znajdujące się w dość smutnym stanie); następnie omawia próbę sforsowania ich za pomocą samej tylko floty (3 XI.14).

W rozdziale pierwszym przedstawia zniszczenie wewnętrznych fortyfikacyj cieśnin, działania floty anglo-francuskiej i walkę jej z nadbrzeżnemi fortami tureckiemi (19—26.II.15.).

W drugim—wylądowanie sił koalicyjnych i walki na lądzie (19.III—13.VII).

W trzecim wreszcie ostatni okres walk zakończony ewakuacją półwyspu przez nieprzyjaciela (6—7 VIII —20.XII.).

Poddaje zresztą krytyce i działalność dowództwa tureckiego, które pozostawiło zbyt wiele sił na północy (przed przystąpieniem Bułgarji do państw centralnych), zaniedbując przez to najważniejszy punkt, jakim były Dardanele. Spowodowało to niebezpieczeństwo przełamania sił tureckich w pierwszym okresie walk (przed ściągnięciem posiłków), zażegnane przez męstwo i uporczywość żołnierza tureckiego oraz umiejętne pokierowanie obroną. Wogóle jak zaznacza tłumacz, praca napisana jest objektywnie.

LARCHER M., *cdt — La Guerre Turque dans la Guerre Mondiale. Préf. de M. le Maréchal Franchet d'Esperey. Avec 65 croquis et 40 tableux. Paris, 1926, E. Chiron-Berger-Levault.– Str. 3 nlb., 681.—C.B.W. sygn. 110.246/III.*

Autor przedstawia całokształt operacyj wojennych, które miały miejsce na rozmaitych frontach tureckich w 1914—1918 r. i stara się wskazać dla nich miejsce w ogólnych ramach wojny światowej.

W rozdz. I omawia „źródła i elementy wojny", dając rzut oka na układ stosunków politycznych na Wschodzie w okresie przedwojennym oraz siły i plany „Turków i Niemców" i „Ententy".

W rodz. II przedstawia „operacje wojenne" na wszystkich frontach i na morzu (w Dardanelach, Palestynie, Mezopotamji i na Kaukazie i t. d.).

Wreszcie w rodz. III daje obraz wyników wojny, jej „Zakończenie" oraz „bilans".

Rozwój wypadków przedstawiony jest na tle ogólniejszem, „problematu tureckiego i problematu muzułmańskiego".

Pracę tę uzupełniają liczne dodatki, przedstawiające cyfrowo wysiłek obydwóch stron walczących, a nadto zawierające indeks osób i miejscowości oraz obszerną bibljografję.

LA GRANDE GUERRE VECUE, RACONTÉE, ILLUSTRÉE PAR LES COMBATTANTS. *Publiée sous la direction de M. Christian-Froge... Préf. de Marech. Foch. Hommage au soldat français par M. le maréch. Petain. Paris, 1921, Quillet.—Str. 35; T. II., 423.—C.B.W. sygn. 110.253/III.*

Wydawnictwo o charakterze albumowym, przeznaczone dla szerszej publiczności, pięknie ilustrowane, daje w jasnej i przystępnej formie popularną historję wojny światowej, opracowaną szczegółowo i zaopatrzoną w liczne szkice oraz ilustracje.

Obejmuje ono wyłącznie francuskie fronty.

ELENCO DEI MILITARI APPARTENENTI *agli eserciti Austro-Ungario, Bulgaro, Germanico e Turco caduti e raccolti sul campo delle truppe italiane nella guerra 1915—1918 oppure deceduti durante la prigionia di guerra in Italia. Roma, 1925, Prof. gen. della Stato.—C.B.W.—sygn. 110.256/II.*

Oficjalne wydawnictwo włoskiego Ministra Wojny jest wykazem poddanych austro-węgierskich, bułgarskich, niemieckich i tureckich, którzy w czasie wojny światowej padli na polach bitew albo zabrani do niewoli przez wojska włoskie w niewoli umarli. Każde nazwisko opatrzono, o ile możności, także stopniem wojskowym, imieniem zmarłego i imionami ojca i matki, wiekiem, miejscem urodzenia, datą śmierci, miejscem zgonu i pochowania. Intencją Ministerstwa było przyjść z pomocą państwom zainteresowanym w sprawie ustalenia swoich strat w materjale ludzkim w czasie wojny.

Dla obywateli państwa polskiego przedstawia to wydawnictwo pierwszorzędne znaczenie prawne, jako zawierające pozytywne wiadomości o śmierci żołnierzy byłej armji austryjackiej, padłych na froncie włoskim w czasie wojny światowej.

BARRÈS MAURICE, *de l'Acad. Franç. — Chronique de la Grande Geurre. Paris, 1918—1926, Plon. T. I—XIV.—C.B.W. sygn. 110.013/II.*

Praca wybitnego pisarza i publicysty francuskiego, który poświęcił wojnie światowej szereg prac i artykułów o charakterze propagandystycznym, jest zbiorem artykułów w formie dziennika, w którym odzwierciedla się cała indywidualność polityczna i literacka autora.

Rozdziały tego dziennika ukazywały się w swoim czasie w formie artykułów w „Echo de Paris", na którego łamach Barrès prowadził swą kampanję publicystyczną. Praca Barrèsa liczy w obecnem wydaniu 14 tomów, obejmujących okres od 14.X.1915 r. do 4.VII. 1920 w układzie chronologicznym, zaopatrzona jest nadto w skorowidz systematyczny („table méthodique"), grupujący cały materjał w niej zawarty podług pewnych zagadnień wojennych.

OMAN CHARLES — *A history of the art of war. The midde ages from the fourth to the fifteenth century. London, 1924, Methuen. — Vol. I. A. D. 378 — 1278.—Str. XIII, 2 nlb., 526; Vol. II. A. D. 1278 — 1485.—Str. X, 2 nlb., 459. — C.B.W. sygn. 110.080/II.*

Autor jest profesorem historji starożytnej w Uniwersytecie Oxfordzkim.

Dzieło powyższe, wydane poraz pierwszy w 1898 r., obejmowało okres do 1375 r. i składało się z jednego tomu. Obecnie autor zupełnie je przerobił, dodał sześć rozdziałów, doprowadzając rzecz do 1485 r., a nadto uwzględnił przedmioty w pierwszym tomie nie poruszane, jak początek wprowadzenia dział oraz prochu, wojny tatarskie i tureckie i historję wojskową włoskich

i czeskich kondotierów. Autor podkreśla z naciskiem, że praca jego dotyczy historji sztuki wojennej, nie mając bynajmniej na celu analitycznego studjum kampanij średniowiecznych. Każdy rozdział poświęcony jest charakterystyce strategji i taktyki oraz organizacji wojskowej danego okresu, przyczem autor ilustruje swe wywody szczegółowem rozbiorem typowych bitew i kampanij.

Praca rozpada się na następujące rozdziały: I Księga—Przejście od rzymskich do redniowiecznych postaci wojen. Lata 235—552; II—Księga—Początki średniowiecza, lata 500—768; III—Od Karola Wielkiego do bitwy pod Hastings, lata 768—1066; IV—Bizantyjczycy. Lata 579 — 1204; V—Wojny krzyżowe, lata 1097—1291; VI—Europa Zachodnia Od bitwy pod Hastings do wprowadzenia (wielkiego) łuku, VII—Broń, fortyfikacja i sztuka oblężenicze 1100—1300; VIII—Anglja, Walja i Szkocja (1286 — 1333). Rozwój łuku; IX — Łuk we Francji i Hiszpanji, lata 1335 — 1396; X — Proch strzelniczy i działa, lata 1250—1450. XI — Szwajcarja; XII — Włochy w XIV i XV w.; XIII—Wschodnia Europa; i Bliski Wschód. 1230—1500; XIV — Zachodnia Europa w XV w. — Wnioski. Chronologiczna tablica bitew.

czeskich kondotierów. Autor podkreśla z naciskiem, że praca jego dotyczy historji sztuki wojennej, nie mając bynajmniej na celu analitycznego studjum kampanji średniowiecznych. Każdy rozdział poświęcony jest charakterystyce strategji i taktyki oraz organizacji wojskowej danego okresu, przyczem autor ilustruje swe wywody szczegółowem rozbiorem typowych bitew i kampanji.

Praca rozpada się na następujące rozdziały: I Księga—Przejście od rzymskich do średniowiecznych postaci wojen. Lata 378—582; II—Księga—Początki średniowiecza, lata 500—768; III—Od Karola Wielkiego do bitwy pod Hastings, lata 768—1066; IV—Bizantyjczycy, Lata 579 — 1204; V—Wojny krzyżowe, lata 1097—1291; VI—Europa Zachodnia. Od bitwy pod Hastings do wprowadzenia wielkiego łuku. VII—Broń, fortyfikacja i sztuka oblężnicza 1100—1300. VIII—Anglja, Walja i Szkocja (1296 — 1333). Rozwój łuku. IX — Łuk we Francji i Hiszpanji, lata 1333 — 1396. X — Proch strzelniczy i działa, lata 1330—1530. XI — Szwajcarja, XII — Włochy w XIV i XV w.; XIII—Wschodnia Europa i Bliski Wschód, 1250—1500; XIV — Zachodnia Europa w XV w. — Wnioski i chronologiczna tablica bitew.

ELENCO DEI MILITARI APPARTENENTI agli eserciti Austro-Ungarico, Bulgaro, Germanico e Turco caduti e raccolti nel campo della lettiga italiana nella guerra 1915—1918 ... [illegible] ... 1925, Prov. gen. dello Stato.—(C.B.W.—sygn. 110.888/21).

Oficjalne wydawnictwo włoskiego Ministra Wojny jest wykazem poddanych austro-węgierskich, bułgarskich, niemieckich i tureckich, którzy w czasie wojny światowej polegli na polach bitew albo zabrani do niewoli przez wojsko włoskie w niewoli zmarli. Każde nazwisko opatrzono, o ile możności, także stopniem wojskowym, imieniem ojca ... [illegible] ... data śmierci, miejscem zgonu i pochowania. ... [illegible] ... zainteresowanym w sprawie ... [illegible] ... swoich osób w ... [illegible] ... w czasie wojny.

Dla obywateli państwa polskiego przedstawia to wydawnictwo pierwszorzędne znaczenie prawne, jako ... [illegible] ... żołnierzy byłej armji austrjackiej, ... [illegible] ... w czasie wojny światowej.

BARRÈS MAURICE de l'Acad. franç. — Chronique de la Grande Guerre. Paris, 1920—1926, Plon, T. I—XIV.—(C.B.W. sygn. 110.016/1).

Praca wybitnego pisarza i publicysty francuskiego, ... [illegible] ... wojnie światowej, szereg prac i artykułów o charakterze propagandowym, ... [illegible] ... jest zbiorem artykułów w formie dziennika, w którym odzwierciedla się cała indywidualność polityczna i literacka autora.

Rozdziały tego dziennika ukazywały się w swoim czasie w formie artykułów w „Echo de Paris", na którego łamach Barrès prowadził swą kampanję publicystyczną. Praca Barrèsa ... [illegible] ... obejmujących okres od ... [illegible] ... do ... VII. 1920 w układzie chronologicznym, zaopatrzona jest nadto w ... [illegible] ... i „table analytique"), grupujący cały materjał w niej zawarty podług pewnych zagadnień wojennych.

OMAN CHARLES — A history of the art of war. The middle ages from the fourth to the fourteenth century. ... [illegible] ... XIII ... [illegible] ... Vol. II ... [illegible] ... C.B.W. sygn. ... [illegible]

... [illegible] ... Uniwersytecie Oxfordzkim ... [illegible] ... w 1898 r. ... [illegible] ... autor ... [illegible] ...

SPIS DZIEŁ OMÓWIONYCH.